

Топор І.М., Полещук Л.В., методисти НМЛ природничих дисциплін, безпеки життєдіяльності учасників навчально-виховного процесу та основ здоров'я кафедри природничо-математичних дисциплін та інформаційних технологій ООІУВ,

Хабаш В.Л., методист відділу роботи з обдарованими дітьми ООІУВ

Методичні рекомендації щодо викладання предмета «Основи здоров'я» у 2017/2018 навчальному році

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 17.08.2016 р. № 1/9-437 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», головне завдання навчання предмета «Основи здоров'я» – вплинути педагогічними методами на свідомість і поведінку учнів та забезпечити у них розвиток життєвих і спеціальних навичок, сприятливих для здоров'я, безпеки і гармонійного розвитку.

Згідно з Програмою, затвердженою Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804, провідним чинником розвитку особистості є формування в учнів умінь застосовувати знання в реальних життєвих умовах, для розв'язку практичних завдань та здатності визначати й обґрунтовувати власну життєву позицію. Мета інтегрованого предмета: формування в учнів відповідальності за здоров'я, добробут, безпеку, навколишнє середовище та стабільність у майбутньому, оволодіння основами здорового способу життя, життєвими навичками, розвиток самосвідомості, активної громадянської позиції, підприємливості.

Провідним засобом реалізації вказаної мети є запровадження компетентнісного підходу в навчальний процес загальноосвітньої школи, на основі ключових компетентностей як результату навчання. Конкретним результатом навчання визначено розвиток здоров'язбережувальних компетенцій учнів, поглиблення життєвих навичок (зокрема прийняття рішень, розв'язання проблем, творчого та критичного мислення, спілкування, самооцінки та почуття гідності, протистояння негативному психологічному

впливові, подолання емоцій та стресу, а також розвиток співчуття і відчуття себе як громадянина), усвідомлення учнями необхідності відповідати за життя, здоров'я, безпеку та добробут.

Особливість методики проведення уроків інтегрованого предмета «Основи здоров'я» полягає в тому, що оволодіння сприятливими для здоров'я й розвитку особистості життєвими навичками потребує багаторазового вправлення, насамперед у процесі групової взаємодії.

Вивчення предмета «Основи здоров'я» у 2017/2018 навчальному році здійснюватиметься за навчальною програмою:

5-9 класи – Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Основи здоров'я. 5-9 класи (Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804);

На вивчення предмета «Основи здоров'я», відповідно до оновленої Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Основи здоров'я. 5-9 класи (Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804) у всіх типах закладів передбачено: у **5-9** класах – **1** година на тиждень.

При плануванні вивчення основ здоров'я вчителю необхідно керуватися, насамперед, принципами наступності, перспективності, активності та емоційності.

Засоби реалізації змісту предмета «Основи здоров'я» спрямовують діяльність учня на розвиток його активності у засвоєнні істин здорового способу життя, на розвиток продуктивного і творчого мислення. З цією метою доцільно використовувати у навчально-виховному процесі завдання, що різняться за характером пізнавальної діяльності учнів (рецептивні, репродуктивні, творчі) та враховують навчальні і розвивальні цілі (на усвідомлення навчального матеріалу, застосування знань та умінь за зразком, творче застосування набутих знань, формування емоційно-ціннісного ставлення).

Пропонуємо використати авторський метод Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення», який покликаний допомогти підвищити ефективність будь-якої уявної роботи. В його основі лежить ідея паралельного мислення.

У традиційному мисленні людина ґрунтується на зіткненні думок, дискусіях і полеміці. Але такий підхід не завжди дозволяє знайти найкраще рішення. Паралельне мислення, в свою чергу, є конструктивним, в якому різні позиції співіснують один з одним, а не стикаються.

Метод «Шість капелюхів мислення» дозволяє долати труднощі за рахунок поділу розумового процесу на шість окремих режимів – капелюхів, що відрізняються кольором. Аналогічно тому, як повнокольоровий друк робить можливим створити кольорову картинку, метод шести капелюхів пропонує провести такий же процес з мисленням. Мислення про все одночасно має бути замінено застосуванням різних розумових аспектів по черзі. У підсумку всі аспекти збираються воедино і виходить «повнокольорове мислення».

Білий капелюх застосовується для спрямування мислення на інформацію, коли людину цікавлять тільки цифри та факти. Тут вона задається питаннями на тему того, що їй вже відомо, які дані їй потрібні ще й як їх зібрати.

Червоний капелюх дозволяє людині висловити емоції, інтуїтивні здогадки і почуття з приводу проблеми, яка цікавить, без роз'яснення того, чому справа йде саме так, хто є винуватцем, і що потрібно робити.

Чорний капелюх розрахований на надання критичних оцінок і побоювань. Його функцією є захист від необдуманих вчинків і вказівка на можливі ризики.

Коли людина одягає **жовтий капелюх**, вона замислюється про переваги прийнятого рішення, а також про перспективи і вигоди конкретних цілей. Цей капелюх має на увазі перемикання уваги до пошуку достоїнств пропонованої ідеї.

Під **зеленим капелюхом** людина починає генерувати нові ідеї, модифікувати існуючі, шукати альтернативи і досліджувати можливості. Іншими словами, тут повністю залучаються креативність і творче мислення.

Синій капелюх відрізняється від інших своїм призначенням – він потрібен не для роботи над змістом, а для того щоб управляти всім процесом роботи і реалізації задуму. Зазвичай він використовується на самому початку

застосування методу, щоб визначити майбутні дії, а потім в кінці, щоб підвести підсумки і намітити нові цілі.

Проект «Вчимося жити разом»

Відповідно до Меморандуму про співпрацю між Міністерством освіти і науки України та Представництвом дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), враховуючи успішний досвід впровадження у 2016 році спільного проекту з розвитку життєвих навичок «Вчимося жити разом», що реалізовувався у Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Луганській та Харківській областях у партнерстві з Громадською організацією «Дитячий фонд «Здоров'я через освіту» та Представництвом дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), з метою поширення компетентнісного підходу у підготовці вчителів та забезпечення стійкості освіти з розвитку життєвих навичок дітей і підлітків України шляхом інтеграції розроблених курсів у програми післядипломної підготовки вчителів і навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджено план заходів щодо реалізації спільного проекту «Вчимося жити разом».

Зазначений Проект стосується розвитку життєвих навичок та надання психологічної і соціальної підтримки дітям, підліткам, які постраждали внаслідок конфлікту в Україні. Проект реалізовуватиметься в двох напрямках: формування у дітей дошкільного віку і школярів життєвих навичок, що сприятимуть позитивній адаптації та надання їм психологічної допомоги. Планується, що в рамках проекту буде підготовлено за відповідними програмами понад 3 000 вчителів з основ здоров'я та ще стільки ж психологів, соціальних педагогів, волонтерів. Проект «Вчимося жити разом» має на меті навчання дітей і підлітків життєвих навичок, які сприяють соціальній злагодженості, полегшенню адаптації до нових життєвих обставин, відновленню психологічної рівноваги, розбудові здорових стосунків тощо.

Поширення проекту «Вчимося жити разом» на всю Україну буде здійснюватися шляхом його інтеграції в програми післядипломної (додипломної) підготовки вчителів та навчання учнів. Відповідний план заходів затверджено [наказом МОН від 21.04.2017 № 624 «Про затвердження плану заходів на 2017 рік з реалізації спільного проекту «Вчимося жити разом»](#).

Проект «Вчимося жити разом» має повне ресурсне забезпечення <http://autta.org.ua/ua/resources/learning-to-live-together/>, а також статистично доведена ефективність впливу на знання, ставлення, уміння та поведінкові практики учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів.

Варіативна складова

Варіативною складовою кожного з Типових навчальних планів передбачено години, які можна використовувати за вибором загальноосвітнього навчального закладу з урахуванням особливостей навчального закладу та індивідуальних освітніх потреб учня, а саме: на посилення предметів інваріантної складової; на вивчення додаткових курсів; на проведення індивідуальних та групових занять.

Кількість годин на вивчення предмета може бути збільшена за рахунок варіативної частини навчального плану. В такому разі вчитель використовує чинну програму, збільшуючи кількість годин на вивчення окремих тем програми. Додані навчальні години доцільно використовувати на виконання практичних завдань.

Рекомендуємо за рахунок годин варіативної складової запроваджувати факультативи з формування здорового способу життя та профілактики ВІЛ-інфекції/СНІДу, насамперед у 10-11 класах, забезпечуючи таким чином неперервність і наступність шкільної превентивної освіти і виконання завдань Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД. Для проведення факультативних занять у загальноосвітніх навчальних закладах рекомендуємо користуватися програмами та навчально-методичною літературою, схваленими Міністерством для використання у загальноосвітніх навчальних закладах.

Джерела:

1. <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5639->
2. <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/12/07/proekt-%C2%ABvchimosya-zhiti-razom%C2%BB/>
3. <http://autta.org.ua/ua/resources/learning-to-live-together/>

